

סימנים:

כגון דאמרי: נקב יש בו בצד אות פלונית.

ואולם אין מעידין על סימני הגוף של הגט, והיינו דאמרי: ארוך הוא הגט, וגוין הוא הגט, כי אין אלו סימנים של כלום כי הרבה יש כאלו.

ואם מצאו קשור בכים בארנקי ובטבעת ומכיר הוא אותם, (15) או שמצאו לגט בין כליו, כי אז אפילו אם מצאו לזמן מרובה, הרי הוא כשר.

איתמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה אין מחזירין אלא כשלא שהה אדם שם כדעת יש אומרים שבברייתא.

רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל: הלכה שלא עבר אדם שם, כדעת רבי שמעון בן אלעזר.

ומקשינן: עד שהאריכו אמוראים אלה לפרט את השיעור, לימא מר [יאמר האחד]: הלכה כמר [כיש אומרים], ומר לימא הלכה כמר [כרבי שמעון בן אלעזר].

ומשינינן: משום דאפכי להו [יש שהיו הופכים את שמות התנאים], ומה שאמר זה לפי הברייתא שלפנינו אמר אחר לפי

דבריהם, ולכן הוכרחו לומר את פסק עצמו, ולא הסתפקו בהתיחסות לשם אומריהם.

שנינו במשנה: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא:

ומפרשינן: מאי חפיסה?

אמר רבה בר בר חנה: חמת קטנה של עור שנותנין בה יין.

ומאי דלוסקמא?

אמר רבה בר בר חנה: טליקא דסבי, טסקא שהזקנים מצניעים בה כלי תשישן שא יצטרכו לחפש אחריהם.

מתניתין:

א. שליח המביא גט לאשה בשליחות בעלה, ובזמן שקיבל השליח את הגט לידי מהבעל, הניחו [כלומר, נפרד ממנו] כשהבעל הוא זקן או הולד –

הרי השליח נותן לה את הגט, והיא מתגרשת בו.

ואין חוששים שמא מת הבעל קודם שנמסר הגט ליד האשה, וממילא בטלה השליחות, (1)

לאחר מיתת הבעל, משום שפקעה האישות, אבל לא משום שבטל השליחות, כי השליח יכול לגרש אף אם המשלח כבר אינו בר גירושין, וראה שם שתלה זאת במחלוקת הטור והרמב"ם, באם יכול השליח לגרש לאחר שנשתטה המשלח.

ויעויין ב"קהלות יעקב" סימן כ, שהאריך בענין.

15. ראה לשון רש"י במשנה, שגבי חפיסה ודלוסקמא כתב שיש לו סימן, ולגבי גט כתב שהוא "מכירו", וכאן כתב גבי כלים "מכירו".

1. רש"י. ונראה מדבריו, שכל שאין המשלח בר גירושין, בטלה השליחות. ולא כמו שדייק ב"קצות החושן" בסימן קפח סק"ב מדברי רש"י [בדף ט ב ובדף יג א], שהשליח אינו יכול לגרש

גמרא:

שנינו במשנה: המביא גט, והניחו זקן או חולה, נותן לה בחזקת שהוא קיים:

אמר רבא: לא שנו כן, אלא בזקן שלא הגיע לגבורות! שעדיין לא מלאו לו שמונים שנה [”גבורות” היינו שמונים, כדכתיב ”ימי חיינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה”].

וכן ”חולה” דקתני במתניתין, זהו חולה סתם, שאין חוששים שמא מת, משום שרוב חולים עתידים לעמוד לחיים!

אבל אם הניח השליח את הבעל כשהוא זקן שכבר הגיע לגבורות, לא יגרש בו השליח עד שלא יודע לנו בבירור שהבעל עדיין בחיים. משום דחיישינן שמא מת בינתיים.

וכן אם הניחו כשהוא גוסס, חיישינן שמא מת בינתיים, משום שרוב גוססין עתידים למיתה, הלכך לא ימסרנו השליח לאשה.

איתיביה אבוי לרבא מהא דתניא:

שליח המביא גט, וכשנפרד מהבעל הניחו כשהוא זקן מופלג — אפילו הוא בן מאה שנה, נותן לה השליח את הגט, משום שמעמידים אותו בחזקת שהוא קיים!

הרי למדנו, שאף לאחר שהגיע לגבורות, אין חוששים למיתתו, וקשיא לרבא! ?

אלא מעמידים את הבעל בחזקת שהוא קיים בשעת המסירה! (2) וכדקיימא לן בכל התורה: העמד דבר על חזקתו! והיות ובזמן שנפרד ממנו השליח היה הבעל בחיים, יש לתלות שלא אירע בו שום שינוי ממצבו הקודם, עד שלא יודע לנו בבירור שמת.

ב. וכן בת ישראל הנשואה לכהן, שהיא אוכלת בתרומה כל זמן שהיא תחת בעלה, אבל לאחר שמת, ואין לה ממנו זרע, שוב אינה אוכלת בתרומה —

והלך בעלה הכהן למדינת הים, הרי היא אוכלת בתרומה! (3) ואף שאין ידוע לה בודאות שהוא עדיין בחיים, אינה חוששת שמא מת, משום שמעמידים אותו בחזקת שהוא עדיין קיים! ואף זה הוא משום דאזלינן אחר חזקת חיים.

ג. וכן האדם שנתחייב בקרבן חטאת, והוא נמצא במדינת הים, הרי הוא שולח את חטאתו ממקום מושבו שבמדינת הים, ומקריבין אותה עבורו!

ואף שאם מת בינתיים אין החטאת ראויה להקרבה [וכדקיימא לן! חטאת שמתו בעליה, תרעה עד שתמות], ונמצאנו מקריבים חולין בעזרה — אין חוששים שמא מת, משום שמעמידים אותו בחזקת שהוא קיים!

היבום. ואם נחשוש שמת קודם לכן, אין הגט פוטר ממיבום וחליצה, אחרונים.

3. צריך ביאור, למה לגבי תרומה לא קתני שהיה

2. ואף דממה נפשך מותרת היא להנשא, או משום שהיא גרושה או משום אלמנה, מכל מקום נפקא מינה למקום שאין בנים לבעלה ויש לו אח, שרק אם נתגרשה קודם מותו, נפטרה מן

הרי היא אסורה לאכול בתרומה מיד כשנותן לה את הגט, ומשום שבכל רגע יש לחוש שמא ימות מיד לאחריו, ונמצא שחלו הגירושין למפרע ברגע זה, שהרי כן התנה, שיחולו הגירושין רגע קודם מיתנו. וכיון שנתגרשה ממנו, וכבר אינה אשת כהן, הרי היא אסורה בתרומה.

הרי שמע מינה דחיישינן למיתה, ואין מעמידים אותו בחזקת חיים, וקשיא אמשנתנו שנתבאר בה, שאין חוששים למיתה!?

אמר תירץ ליה רבה לאביי:

וכי אטו מתרומה אגייטין קא רמית [אתה מקשה]?! והלא אין דמיון ביניהם.

שדוקא בתרומה חששו חכמים למיתת בעלה הכהן ואסרוה באכילת תרומה, משום שאפשר לה לאשה להתקיים בלא אכילת תרומה, אלא תאכל מפירות חולין.

אבל בגט, לא חששו למיתת הבעל, משום

ומסקינן: אכן תיובתא [קושיה] היא על דברי רבא מברייתא זו!

ואי בעית אימא: אין מכאן קושיה על רבא, ומשום שדוקא אם הגיע לזקנה מופלגת, כגון מאה שנה, אין חוששים שמת, משום דכיון דאיפליג איפליג!

כלומר: מאחר שנשתנה מדרך שאר בני אדם והאריך כל כך ימים, אינו קרוב למיתה כשאר האדם, ומסתבר שימשיך ויחיה עוד. אבל אם עבר את גיל הגבורות, שלא הפליג כל כך בזקנה, והרי הוא בן שמונים ואחת או יותר, עד תשעים שנה⁽⁴⁾ הרי הוא בחשש מיתה.

רמי ליה [הקשה לן] אביי לרבה, על הא דתנן במשנתנו: המביא גט, והניחו זקן או חולה, נותן לה בחזקת שהוא קיים!

ורמינהו מהא דתניא:

כהן הנותן גט לאשתו שהיא בת ישראל, ואומר לה: "הרי זה גיטך, ויחולו הגירושין שעה אחת קודם למיתתו [של הבעל]" —

בעלה "זקן או חולה"!!?

ויש ליישב על פי מה דאמר רבא לקמן, דבהניחו לבעל כשהוא זקן שהגיע לגבורות או גוסס, חיישינן למיתה. וכתבו התוספות ביומא נה ב, דדוקא לגבי גט חיישינן בזקן שהגיע לגבורות, שמשום חומר אשת איש החמרנו בה שלא לסמוך על החזקה. אבל באכילת תרומה של אשת כהן, לא חיישינן למיתת בעלה, אף כשהגיע לגבורות.

וב"משנה למלך" [פרק ד מפסולי המקודשין הלכה יד] כתב, שאף לענין גוסס חלוק דין גט מדין אכילת תרומה.

ולפי זה אתי שפיר, דדוקא לגבי גט קתני "זקן או חולה", לאפוקי הגיע לגבורות וגוסס; אבל בתרומה בכל אופן לא חיישינן למיתה. ולאביי דפליג על רבא, וסבר דאף בהגיע לגבורות לא חיישינן למיתה, יש לומר איפכא, דדוקא בגט הקילו אף בזקן או חולה, משום עיגונא; אבל בתרומה, אפשר דדוקא כשהניחה הבעל כשהוא בריא אינה חוששת למיתתו, ואוכלת בתרומה, חשק שלמה.

4. רש"י. והרמ"ה [הובא בשלטי גיבורים] כתב, דרק ממאה שנה ולמעלה אמרינן: כיון דאיפליג

אמר תירץ רב אדא בריה דרב יצחק:

לעולם לא חיישינן למיתה, אלא אזלינן אחר חזקת חיים, כדמוכח ממשנתנו. **ושאני התם**, בכרייתא האוסרת את האשה באכילת תרומה, משום שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם מיתתו! שהרי ודאי שאי פעם ימות הבעל, ויחולו הגירושין שעה אחת קודם לכן, ותיאסר אז האשה באכילת תרומה, ולכן בכל שעה יש לחשוש שמא זו היא השעה שעתידה האשה להיאסר בה.⁽⁶⁾

מתקיף לה רב פפא לרב אדא:

והלא אף במגרש שעה אחת קודם מיתתו אין ודאות שתיאסר האשה אי פעם באכילת

דלא אפשר לנו לחשוש לכך! שאם תחוש למיתת הבעל, לא יוכל אף אדם לשלוח גט לאשתו ממדינת הים, ותתעגנה הנשים.⁽⁵⁾

ואכתי רמי [יש להקשות] אף מתרומה אתרומה:

דהא במשנתנו תנן: **בת ישראל הנשואה לכהן, וחלך בעלה למדינת הים**, הרי היא אוכלת בתרומה, בחזקת שהוא קיים! אלמא, אף לגבי תרומה לא חיישינן שמת בעלה וכבר נאסרה באכילתה.

ורמינהו: והא תניא: כהן הנותן גט לאשתו, ואומר לה: "הרי זה גיטך, ויחול שעה אחת קודם מיתתי" — אסורה לאכול בתרומה מיד! דחיישינן בכל שעה שמא ימות.

לדברי רבא לקמן שמחלק בין שמא מת לשמא ימות, דהרי אכתי לא אסיק אדעתין חילוק זה. יועין בחתם סופר שרצה לפרש בדבריהם, דהטעם שאנו אומרים שהוא בחזקת שלא ימות הרי הוא משום שאנו מעמידים אותו על חזקתו דמעיקרא מעת שנולד, שלא היה שעה אחת קודם מיתתו; ובתוספות חולין יא א ד"ה אתיא מבואר, דכל חזקה שלא נתבררה בשעתה אינה חזקה, והרי אף חזקה זו לא התבררה בשעתה, אלא לאחר שעברה שעה ולא מת, ולכן אין שיך בזה חזקה.

עוד רצה לפרש, שאם נלך אחר חזקה זו שלא ימות, נמצא שכל ימיה תהיה מותרת באכילת תרומה, והרי ברור לנו שאם תסמוך על היתר זה, תכשל בסופו של דבר באיסור, שהרי אי פעם ודאי ימות בעלה, והיא הרי לא תדע מזה שעה אחת קודם, ובכהאי גוונא אין סומכין על החזקה; וכעין זה מצינו בדברי הר"ש שהובאו ברא"ש בפרק אלו טריפות, לגבי גבינות.

איפליגי! אבל בין שמונים למאה שנה חיישינן למיתה; [וצריך עיון, אם כן מאי קאמרה הברייתא "אפילו בן מאה שנה"? והלא דוקא בהכי אין חוששין למיתה].

5. וצריך עיון, איזה עיגון יש בזה? והלא אם ימסור לה את הגט, ודאי תוכל להנשא, ואף אם מת קודם לכך הותרה לשוק במיתתו. ואם משום שתפול ליבוס, הרי יכולה היא להנשא לשוק על ידי חליצה.

וצריך לומר, דאיירי ביש לו אח קטן או אח במדינת הים, ואינה יכולה לחלוץ. רש"ש; ויעוין בדבריו במה שתיריך עוד; ויעוין עוד בדברי רבי עקיבא איגר בסוגיין, שדן בענין דומה.

6. רש"י. ותוספות כתבו, דאפילו נעמידנו בחזקתו, אפשר שאסורה היא בתרומה, שהרי נאסרה בחייו שעה אחת קודם מיתתו. ודבריהם צריכים ביאור, דודאי אין כונתם

תרומה, דממאי דאיהו מיית ברישא [מנין לנו שימות הבעל תחילה] ויחולו הגירושין שעה קודם לכן?! (7)

דלמא איהי מייתא ברישא [האשה תמות תחילה], ולא יחולו הגירושין לעולם, ונמצא שכל חייה לא תיאסר באכילת תרומה.

ושוב קשיא, אמאי לא נעמיד את הבעל בחזקת שהוא קיים?!

אלא אמר אבוי: לא קשיא הסתירה שבין הברייתא למשנתנו.

הא — משנתנו — רבי מאיר היא, דלא חייש למיתה של הבעל, ומעמידו בחזקת שהוא קיים.

והא — ברייתא — רבי יהודה היא, דחייש למיתה, ואינו סומך על חזקת חיים, ולכן הוא אוסר את האשה באכילת תרומה, משום שחושש שמא ימות הבעל ונמצאת האשה מגורשת למפרע שעה קודם לכן.

דתנן:

הלוקח יין מביין הכותים, (8) ואין לו כלים להפריש לתוכם את התרומה והמעשרות של היין — (9)

הרי הוא אומר: שני לוגין [מתוך מאה לוגי היין] שאני עתיד להפריש אותם לבסוף, הרי הן תרומה! שכן היא שיעור תרומה של עין בינונית, אחד מחמישים.

ועשרה לוגין (10) [מתוך מאה הלוגין] שאני עתיד להפריש, הרי הן מעשר ראשון!

ותשעה לוגין מתוך תשעים לוג הטבל שנתרו ביין, הרי הן מעשר שני!

ומיחל [מחלל] את המעשר שני על מעות שיש לו בבית! לפי שמעשר שני עצמו אסור באכילה מחוץ לירושלים, אלא יש לחלו על מעות, והמעות נכנסים תחתיו בקדושת מעשר שני. (11)

7. ויעוין במהר"ם שיף שכתב, דעדיין קושית הגמרא צריכה הסבר, לפי פירוש רש"י.

ולפי הסברו השני של החתם סופר [הובא בהערה 6] בתירוץ רב אדא, מובנת קושיית רב פפא היטב.

8. הכותים גירי אמת הם — לדעת ברייתא זו — ולכן אין נפקעת ארצם מקדושתה כשדה של גוי, ומכל מקום חשודים הם על התרומה ועל המעשרות ואף שלעצמם הם תורמים, אבל מוכרים הם לאחרים טבל, לפי שחשודים הם על "לפני עור לא תתן מכשול". רש"י ותוספות לעיל כה א.

עוד הוסיפו, שהמשנה מדברת בזמן שעדיין לא גזרו על יינן של הכותים.

9. רש"י לעיל כה א; ובחולין יד א הוסיף רש"י ביאור אחר, דמירי בערב שבת סמוך לחשיכה, שאין שהות בידו להפריש קודם השבת.

10. וכתבו תוספות לעיל כה א, דלאו דוקא עשרה, שהרי כשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה, לא נותרו ביין אלא תשעים ושמונה לוגין, והמעשר מהם אינו עולה לעשרה לוגים שלמים. עוד כתבו, דיש מפרשים שאין המעשר מתמעט על ידי הפרשת התרומה, ועדיין צריך לעשר עשירית מכלל הטבל כמות שהיה קודם הפרשת תרומה, משום שמן התורה שיעור התרומה הוא בכל שהוא, וחיטה אחת פוטרת את כל הכרי.

11. רש"י לעיל כה ב; והוסיף שם, דאף דסמכינן